

Finska domar i brottmål 1948—50.

Av e.o. justitierådet BERTEL SCHWINDT.

I denna tidskrift ingick år 1954 ss. 327—332 en första översikt över kriminalrättsliga avgöranden i Finland, omfattande åren 1945—47. Nu föreligger översikt över följande treårsperiod¹. Av de under denna tid handlagda ärendena hade en del direkt beröring med det nyligen avslutade kriget, men slika av exceptionella förhållanden betingade avgöranden hava i ringa utsträckning fått rum i denna översikt.

1. *Tvångsinrättning*. Lagen om farliga återfallsförbrytare 27.5.1932 har möjliggjort för domstol att förordna om sådana personers, som anses vådliga för den allmänna eller enskilda säkerheten, hållande i tvångsinrättning under obestämd tid sedan straffet helt eller delvis avsuttits. För att denna drakoniska „skyddsåtgärd“ skall kunna företagas skall brottslingen tidigare hava utstått ett visst antal straff eller ock sammanlagt minst 10 års ovillkorligt frihetsstraff samt för det nya brottet dömas till tukthus i minst 3 år. Denna lag, som icke till alla delar varit fullt lyckad (se II 253/1949), har dock i huvudsak motsvarat sitt ändamål. Genom lag 9.7.1953 om internering av farliga återfallsförbrytare har möjligheten att förordna om tvångsinternering ytterligare utsträckts och detta gäller i synnerhet personer, som begått sitt brott i avsaknad av förståndets fulla bruk. Förminskad tillräknelighet är enligt vår strafflag en straffnedsättande omständighet, men det är föga lämpligt att en person behäftad med psykisk defekt dömes till ett lindrigare d. v. s. vanligen blott kortare frihetsstraff än han för ett visst brott skulle blivit ådömd såsom fullt normal person. Då sådana personer å andra sidan numera lättare kunna insättas på tvångsinrättning än normala förbrytare så förefaller denna ståndpunkt väl-motiverad, enär flera av de farligaste förbrytarna ofta äro förminskat tillräkneliga och tvångsinrättning är ett lämpligare förvaringsställe för dem än tukthus eller fängelse.

2. *Villkorlig dom*. A dömdes för misshandel, som vållat fosters död, till fängelsestraff varvid förordnades, att med verkställigheten av straffet skulle anstå under 4 års tid med villkor, att A inom förelagd tid ersatte målsägaren de för läkekostnader samt sveda och värk utdömda beloppen (II 231/1948). Slika villkor pläga i vissa fall föreläggas (se även II 12 och 299/1949). Ifall betalningsplikten åsidosattes, må domstol på yrkande av målsäganden förordna om verkställighet av straffet men har dock, ifall den dömde gör sannolikt att han på grund av omständigheter, som ej skäligen kunna tillräknas honom, varit urständ-

¹) Siffrorna hänvisa till Högsta domstolens (HD) redogörelser och meddelanden, varvid I betecknar redogörelser II meddelanden. — Förkortningar: HR = häradsrätt, RR = rådstuvurätt och HovR = hovrätt.

satt att gottgöra skadan, makt att fritaga den dömde från nämnda villkor.

3. *Putativt nödvärn*. A hade skjutit ihjäl sin granne B, med vilken han en längre tid tvistat. Vid ifrågavarande tillfälle ansågs A, som icke från B:s sida utsatts för ett omedelbart förestående angrepp, dock på grund av omständigheterna hava haft grundad anledning antaga att så varit fallet. A hade trots sig vara berättigad till nödvärn och i mörker avfyrat två pistolskott mot B under sådana omständigheter, att det måste anses sannolikt att B skulle träffas av skotten, och därigenom gjort större våld än den förmenta nöden krävde samt sålunda förorsakat B:s död. Enär stadgandena om nödvärn dock icke kunde tillämpas på excess i putativt nödvärn har A dömts till straff för misshandel med dödlig påföljd, begången under synnerligen förmildrande omständigheter (I 19/1948).

4. Samma rättsprincip framgår även av II 14/1948, enligt vilket avgörande en poliskonstapel, som vid försök att anhålla B för fylleri, på grund av dennes och hans två kamraters uppträdande, trots sig hotad och därvid avfyrat, först ett skott i luften och sedan ett mot B. Skottet träffade B i halsen med dödlig påföljd. Poliskonstapeln dömdes för sagda misshandel, begången under tjänsteutövning men under synnerligen förmildrande omständigheter.

5. Ett rättsfall, som har beröringspunkter med de nyss anförda, må ännu relateras. Restaurangvaktmästaren A hade, då han avlägsnade en larmande folkhop från restaurangens trappa, av villfarelse slagit en utomstående person B i tro att denne tillhörde fridstörarna. Enär A trots sig hava blivit föremål för B:s angrepp och han icke brukat mer våld än det förmenta angreppets avvärijande förutsatte har A:s gärning ej ansetts innebära uppsåtlig misshandel, utan har A dömts för vållande till kroppsskada (II 322/1948).

6. *Försök*. Tukthusfånge, som i avsikt att rymma brutit sönder inre brädbeläggningen i ett reservfångelses bostadsbarack och därefter täckt över hålet med papper, dömdes för försök till rymning (II 310/49). Ur teoretisk synpunkt synes det som om försök förelegat ifall rymningen varit avsedd att företagas såsom en omedelbar fortsättning på sagda „förstörelse“, varemot blott förberedelse till rymning, vilken kunde bestraffas endast såsom skadegörelse, skulle föreligga för det fall att fången t. ex. efter något dygn ämnade företaga rymningen. Det relaterade fallet synes vara ett gränsfall. En ledamot vid HD var skiljaktig och ansåg endast skadegörelse föreligga.

7. A, som var berusad, hade på landsväg förföljt B och, i avsikt att tillfoga denne åtminstone svår kroppsskada, på kort avstånd med pistol avlossat två skott mot B, dock utan att träffa. A dömdes för försök till grov misshandel (II 6/1948). I slika fall beror det naturligtvis på utredningen i målet om försök till dråp eller till misshandel skall anses föreligga.

8. A hade såsom köpare till en fastighet efter överenskommelse med säljaren antecknat köpeskillingen till ett mindre belopp än det verkliga. Enär A dock icke anhållit om eller ens försökt anhålla om lagfart upphävde HD de lägre rätternas utslag, enligt vilka A dömts till bötesstraff för försök till försvinnning av stämpelskatt (II 38/1948).

9. A, som i avsikt att tillägna sig en ren på bete hade skadskjutit densamma, utan att kunna fullfölja sitt uppsåt, dömdes för försök till grov stöld (II 152/1949). Se även N:o 27, 28 och 33 i denna översikt.

10. *Medhjälp*. Den, som dömts till straff för medhjälp till lurendrejeri, kunde icke tillräknas såsom särskilt brott att han i gottgörelse för sin medhjälp emottagit en del av de genom sagda lurendrejeri till landet införda varorna (II 361/1948).

11. *Skadestånd*. Den dräptes egen skuld har beaktats vid bestämmandet av underhållsbidrag till hans barn och av ersättning för begravningskostnader. HD:s utslag i saken var enhälligt såvitt det rörde ersättningen för begravningskostnaderna. En medlem ansåg däremot, att den dräptes egen skuld icke kunde inverka på hans barns rätt till underhåll. Så ock *Forsman*, Skadestånd i brottmål s. 207 o. f.; *Grottenfelt*, Kommentarer till strafflagen s. 263 samt *Björting*, Sv.J.T. 1925 s. 370. Majoriteten kunde stöda sig bl. a. på strafflagens förarbeten samt på *Ussing*, Erstatningsret (1946) s. 188 och ett svenskt rättsfall NJA 1929 s. 487 (I 8/1949).

12. A dömdes för deltagande i äventyrligt spel till bötesstraff var emot B:s, som jämte A och C deltagit i spel, yrkande på A:s och C:s förpliktande att till B återbetala de penningar denne förlorat förkastades, enär B icke var berättigad att återfå de förlorade penningarna av övriga i spelet deltagande. Till detta resultat kommo samtliga domstolar, men två ledamöter av HD förkastade yrkandet på de förlorade penningarnas återställande såsom ostyrt och ansågo således, att de i spelet vinnande principiellt kunnat åläggas att återbetala penningarna (II 261/1949).

13. Målsägandens död ansågs icke utgöra hinder för arvingarna att fortsätta hans i rättegången framställda yrkanden på ersättning för sveda och värk (I 23/1950). Enligt uttryckligt stadgande i vår strafflag äro död målsägandes rättsinnehavare icke berättigade att söka skadestånd bl. a. för sveda och värk, men i sagda rättsfall ha de således ansetts berättigade att efter målsägandens död fullfölja rättegång rörande sådant skadestånd.

14. *Mord*. Då två personer gemensamt beslutat beröva en tredje person A livet och vardera med berätt mod mot denna avlossat skott, av vilka ett träffat med dödlig påföljd, ansågs den omständigheten, av vilkenderas skott A träffats, icke vara av betydelse för sakens avgörande (I 9/1950). Sagda rättsfall är märkligt och närmar sig engelsk

rättsuppfattning, då man hos oss överhuvud ansett, att endast den som verkligen lyckas i sitt uppsåt att döda kan dömas för mord.

15. *Dråp.* Sedan hustrun A blivit uppretad över erhållen vetskap om, att hennes man B idkat könsumgänge med makarnas fosterdotter C så att C blivit gravid, hade A, med begagnande av C:s beroende ställning och hennes belägenhet, i syfte att fördriva fostret, tvungit C att förtära lut, fastän A varit medveten om lutens livsfarliga egenskaper och, sedan C på grund av lutens frätande inverkan svårt insjuknat, uppsåtligt underlätit att skaffa C läkarvård med påföljd, att C efter över tre veckors sjukdom avlidit. B, som varit medveten om C:s graviditet och svåra sjukdom, hade av vållande underlätit sin plikt att såsom fosterfader och lägersman vidtaga åtgärder för att bringa C nödig vård. A dömdes för dråp och B för dödsvållande samt lägersmål med fosterbarn och äktenskapsbrott (II 268 a/1948).

HD har således ansett, att A förstått, att C genom hennes handlingsätt möjligen skulle avlida, d. v. s. att åtminstone dolus eventualis förelåg. Referatet är sålunda föråldrat, att några månader efter det utslaget i högsta instans gavs upphävdes även i Finland äktenskapsbrottets kriminalisering.

16. *Dödsvållande.* Poliskonstapeln A, som för stöld anhållit två personer, varav den ena var under 15 år, och låst in dem i ett förvaringsrum, hade lämnat en brasa i rummet att skötas av de anhållna utan att förvissa sig om att de voro kompetenta därtill. Dessa hade stängt ugnsspjället för tidigt samt sålunda blivit osförgiftade, varav de avlidit. A dömdes för två fall av dödsvållande och av oaktsamhet begånget tjänstebrott, förövade genom en handling (II 363/1948).

17. Arbetsledaren A, som ledde arbetena vid en arbetsplats och som försummat att på vederbörligt sätt utmärka en på hans order upptagen 35 m. lång vak med påföljd, att en person med sparkkälke kört ned i vaken och därvid omkommit, dömdes till straff för dödsvållande (II 190/1949).

18. A hade misshandlat ladugårdsdejan B, som var i hans tjänst, genom att gå handgripligt tillväga så, att B erhållit diverse skador i huvudet, axlarna och vänstra handen. Samma dag hade B begått självmord genom att skjuta sig. A dömdes för lindrigare än grov misshandel varjämte HD fann i målet visserligen hava framgått, att misshandeln till en del hade lett därefter, att B samma dag berövat sig livet, men när B:s självmord, med beaktande av misshandelns art och övriga omständigheter, icke kunde anses vara en sådan följd av misshandeln, som på förhand kunde förutses och som A bort taga i beaktande, har åtalet mot A för att han åtminstone vållat B:s död förkastats (II 163/1950).

19. *Vållande av kroppsskada.* A hade slagit B med tillhygge utan att därav dock följt någon skada, varvid B, som på grund av slagen sprungit undan, snavat och fallit omkull samt skadat knäskålen. A dömdes för lindrig misshandel samt vållande till kroppsskada, förövade genom en handling (II 18/1950). Enär B snavat som en följd av A:s brott tillräknas den skada B sålunda åsamkats A såsom vållande. Hade B t. ex. haft en pistol, som vid fallet brunnit av och kulan skadat tredje person, vore även denna skada en följd av A:s uppsåtliga gärning och skulle tillräknas honom och naturligtvis ej B såsom brott, ifall B ej kunde läggas någon oförsiktighet till last.

20. *Stöld.* A, som av B tillgripit ett uppbevaringskvitto enligt vilket B för uppbevaring å järnvägsstation inlämnat diverse reseffekter, dömdes för stöld till fängelsestraff (II 190/1948). Sagda kvitto ansågs således hava sådant värde, att det kunde vara föremål för stöld. Detta är så mycket mera uppenbart, som reseffekterna kunde utbekommas enbart mot kvittot. — Jfr. N:o 34 i denna översikt.

21. Tillgrepp av bräckjärn för inbrottsstölds utförande ansågs icke såsom gärning, vilken särskilt för sig vore straffbar (II 299/1948).

22. Personen A hade stulit lösegendom, varefter B stulit samma egendom av A. B dömdes jämväl för stöld (II 343/1949).

23. Den åtalade, som vid två skilda tillfällen men under samma med målsäganden företagna färd tillgripit denne tillhörig egendom, dömdes för endast en stöld (II 315/1950).

24. *Tillegnande av hittegods.* HovR och HD funno utrett, att A, sedan han hittat en reservoarpenna, utan laga rätt tillgripit densamma. Enär utredning dock saknades därom, att A genom stöld tillgripit pennan, befriades A från det honom av HR för stöld ådömda straffet och dömdes för tillegnande av hittegods (II 143 a/1948).

25. *Bedrägeri.* Mannen A, som förespeglat B att han ingått förloving med denna, hade med begagnande av detta sakförhållande fått B att tillskjuta diverse penningebelopp och låna lös egendom, som A behållit. A dömdes av HD för bedrägeri, varemot de lägre rätterna ansett att A, som fått sagda penningar och egendom om hand, sedermera försnillat desamma (II 219/1949). I slika mål är det ofta svårt att av presterad utredning bedöma, huruvida bedrägeri eller försnillning föreligger. Kan det anses utrett, att sagda förloving ingåtts för att åtkomma främmande egendom och har förbrytaren således från början varit inställd på att vilseleda målsäganden, föreligger naturligtvis bedrägeri, varemot försnillning förutsätter, att brottslingen utan svikligt förledande fått egendomen om hand, men sedermera tillgripit densamma.

26. Sedan A meddelat polismyndighet att honom frånstulits en häst och uppgivit dess kännetecken samt polismyndigheterna beslagtagit

en annan häst hade A, genom att hos myndigheterna vidmakthålla villfarelsen, att den beslagtagna hästen var den från A stulna, förmått polismyndigheterna att till A överlämna hästen, fastän han åtminstone bort misstänka, att hästen, såsom sedermera framgätt, icke var hans (II 285/1950).

27. Kanslisten A vid en poliskammare hade av förhör underkastade personen B emottagit 10.000 mark, varvid utredning dock saknades därom, att A avsett att verka därhän, att B icke skulle ställas under tilltal för det brott han påståtts skyldig till, varför det mot A för tagande av muta väckta åtalet förkastades. Med beaktande av att B före penningarnas överlämnande till A visats hava för polismyndigheterna anmält, att A lovat mot vedergällning verka till fromma för B, ansåg HD B hava förstått, att han genom polismyndigheternas försorg inom kort skulle återfå penningarna, varför A, som tillräknades att han för att bereda sig orättmätig fördel i egendom försökt vilseleda B, dömdes till fängelsestraff för försök till bedrägeri (II 334/1948).

28. Person, som vid kortspel genom att orätt uppgiva de kort han hade omhand försökt få spelinsatsen, dömdes för försök till bedrägeri (II 370/1948).

29. A, som på uppdrag av bolaget B från postsparbank lyft på B:s konto influtna medel, hade samtidigt genom misstag erhållit även bolaget C tillkommande medel. När A för att förskaffa sig orättmätig fördel i egendom underlåtit att påpeka misstaget, har A dömts till straff för bedrägeri (II 384/1948). — I det fall att A i god tro emottagit de främmande penningarna men, sedan han märkt misstaget, behållit medlen, skulle försnillning förelegat.

30. När A i avsikt att bereda sig orättmätig fördel i egendom använt märkta spelkort och således genom falskt spel åsamkat två personer penningförlust, dömdes han för bedrägeri till fängelsestraff (II 83/1948).

31. A hade sålt vatten under uppgift, att det var brännvin. Bedrägeri ansågs föreligga (II 439/1948). Oaktat A, ifall han sålt brännvin, skulle dömts till straff för olovlig försäljning av alkoholdrycker, ansågs ovanämnda svikliga förfarande dock utgöra bedrägeri.

32. En kategori bedrägeribrott förövas sålunda, att person, som vet sig vara insolvent, beställer t. ex. mat eller hotellrum och sålunda giver sig sken av att kunna göra rätt för sig. Då personen hemligen söker rymma fältet eller uppgiver orätt namn är detta ytterligare ett indicium på bedräglig avsikt. Ett exempel på slikt bedrägeri erbjuder II 74/1949.

33. A hade såsom betalningsmedel använt en bild, föreställande en 5.000 marks sedel, vilken bild utklippts ur en reklamskrift och hoplimmats av tvenne bitar. Brottet tillräknades A såsom försök till be-

drägeri och ej såsom myntbrott, enär sagda bild, vilken ej emottagits såsom betalning, ej var att anse såsom falskt mynt (II 189/1949).

34. *Förfalskning.* A, som bodde hos B, hade med begagnande av obehörig nyckel från B:s låsta bordslåda tagit en B tillhörig AB Nordiska Föreningsbankens kapitalräknings motbok och för att lyfta B:s medel på sagda räkning förfärdigat falsk fullmakt i B:s namn samt med begagnande av denna lyft från bankkontot 5.000 mark. HD har, enär sagda motbok hade karaktär av kontoutdrag, som icke behövde presteras vid lyftande av medel från kontot och motboken sålunda ej hade penningvärde, dömt A för förfalskning (II 339/1949). Tillgrepp av sparkasseräknings motbok har däremot ansetts vara stöld, varvid beaktats, att innehavare av sådan bok är berättigad att lyfta de insatta medlen.

35. A, som oaktat han icke genomgått tekniskt läroverk, hade förfärdigat och låtit bevittna en avskrift av dimissionsbetyg från sagda läroanstalt samt använt avskriften, då han sökte byggmästarbefattningen vid en ingenjörbyrå. Han dömdes för förfalskning av offentlig urkund till fängelsestraff (II 450/1948). — Frågan huruvida förfärdigandet av falsk avskrift till urkund utgjorde förfalskning har varit föremål för olika åsikter. Även i detta fall förekom i HD omröstning i det en ledamot dömdo A för bedrägeri.

36. Sakföraren A hade för att vid ett rättegångssammanträde bevaka sin huvudman B:s rätt skrivit dennes namn på en rättegångsfullmakt. Enär det måste anses utrett, att A hade haft grundad anledning att tro sig hava erhållit B:s sautyecke att teckna dennes namn på fullmakten, förkastades straffyrkandet mot A ifråga om denna handling. Däremot dömdes A till bötesstraff för att hava förfalskat B:s namn på en fullmakt medelst vilken A i B:s namn sökt ändring i samma mål (II 100/1950).

37. *Erbjudande av muta.* Sedan tvenne poliskonstaplar konstaterat, att A gjort sig skyldig till en ringa förseelse, och samma dag anmält därom till sin förman, en överkonstapel, hade biträdande länsmannen B för poliskonstaplarna föreslagit, att de icke skulle inrapportera saken till högre myndigheter, och samtidigt uppgivit, att A var villig att genom B därför utbetala till poliskonstaplarna 20.000 mark. B dömdes för erbjudande av muta till fängelsestraff (II 290/1948).

38. *Tjänstefel.* En folkskollärare, som jämväl var folkskoledirektionens sekreterare, hade, efter direktionsprotokollens justering uppsåtligt, dock icke i avsikt att förskaffa sig nytta, till protokollet gjort diverse honom själv vidkommande tillägg. Han dömdes för såsom tjänsteman begången fortsatt förfalskning av offentlig handling (II 323/1948).

39. Chefen A för en kriminalavdelning, som på begäran av näringsidkaren B åtagit sig att leda undersökningen av tillgrepp, som före-

kommit bland B:s anställda, hade av B emottagit 6 kilo svinkött såsom belöning för tjänsteåtgärd och med överträdande av reglementeringsbestämmelserna. A dömdes för sagda brott, förövade genom en gärning till bötesstraff (II 16/1949). Detta rättsfall är anført som ett exempel på den nedgång i moral som krigstiden tyvärr medfört.

40. Distriktsläkaren A hade, då han befunnit sig på besök omkring 2 km. från distriktssjukhuset, kl. 22 för givande av läkarhjälp av sjukhusets sköterska fått telefonmeddelande om att svårt insjuknade patienten B kl. 21 hämtats till sjukhuset. Sedan A kl. 2 på natten anlät hem och han fått meddelande om att patientens tillstånd förvärrats, hade A först kl. 10 påföljande dag undersökt B, vilken därpåföljande natt avlidit. A dömdes, ehuru han per telefon givit sköterskan instruktioner om patientens skötsel, för tjänstefel, begånget av försummelse, till bötesstraff, enär han dröjt med givande av personlig läkarvård (II 175/1950).

41. HD ansåg utrett, att sedan V. dött å sjukhus hade dr. H, såsom biträdande läkare vid sjukhuset, utan tillstånd av den avlidnes änka, fastän inhämtande av tillståndet icke hade vållat nämnvärt dröjsmål, och utan myndighets förordnande, givit order om liköppning, som även utförts. Vid sjukhuset hade sedan lång tid varit praxis att, då det ansetts nödigt, obducera avlidna patienter utan att inhämta anhörigas samtycke, för vilken praxis sjukhusets överläkare, då han tillåtit sagda praxis fortgå, var ansvarig. Med beaktande av den långa tid sagda praxis fortgått samt övriga omständigheter ansågs överläkaren och dr. H., vilka förfarit oriktigt, dock haft anledning att tro att ifrågakarande praxis och förfarande voro lagliga, varför de icke ådömdes påyrkat straff. Praxis på sjukhuset hade varit, att anhörigas samtycke till liköppningen icke inhämtats. Om de anhöriga däremot motsatt sig liköppning så hade denna utförts såsom medicolegal obduktion på förordnande av länsstyrelsen. Denna praxis hade även godtagits av medicinalstyrelsen. Därvid har det ej ansetts vara relevant huruvida obduktionen utförts för utredning av dödsorsaken eller för att få viktig upplysning om sjukdomens art (I 18/1949).

Bertel Schwindt.